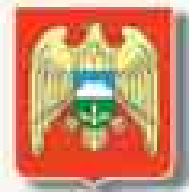

ЗАМАН

Газета издається на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ**Владимир ПУТИН:**

Бизни экономикабыз, чамдача, бир къара, бир а акъ ызлыкълды

Россеини Президенти кесини журналистле бла уллу тюбешиюн 11-чи кере бардырганды. Юч сагъат бла 10 минутну ичинде ол аланы сорууларына жууапла берип турганды. Аланы бир къауумлары бла сизни шагъырей этебиз.

Ара банкны терслепп турургъа керек туююлдоу
-Ара банкны политикасына ыразымысыз? Рефинансированияны ставкасын азайтыргъа керекмиди?

-Мен Ара банкны бла правительствону макроэкономика тутхучулукъну жалчытыу жаны бла амалларын дурус кереме. Не бек суйсек да, башындан оноу этиу бла ставканы тюшюрюрге жарарыкъ туююлдоу. Ма анда, тышында, ставка башха тюрлюдоле, бютюн алашала, дегенни мен терк-терк эшитеме. Болур алай да. Анда проблемала башхадыла, экономиканы структурасы да башхады. Бизде инфляция кыйнайды, алада уа дефляция – производитель товарла чыгъарады, сатхан а эталмайды. Ставкины азайтыр ючюн, биз, Совет Союзну заманындача, Ара банкны терслепп

турмай, инфляцияны бла къоркъуулу шартланы азайтыргъа болушургъа керекбиз.

Къошун деп окъуна атагъыз, ол сизни ишигизди
- 1 январьдан башлап Татарстанны президенти закон бла энди президент деген атны жюрютмезге керекди. Федерал ара анга къуллугъунгу атын тюрлендир деп, къаты боллукъмуду?

-Бизде бир сёз барды: къошун окъуна ата, отха сукъма ансы. Ол Татарстанны кесини ишиди. Миллетни ол зат жанына тиер деп сунмайма. Кавказны халкъларыны миллет сезимлери къалай кючлю болгъанларын билесиз. Чеченде окъуна айтхандыла да къыралда жаланда бир президент болургъа керекди деп. Ол чечен халкъны сайлауу болганды. Биз Татарстанны халкъыны не тюрлю сайлаууна да хурмет бла

къарайбыз. Ол себепден кесигиз оноу этигиз, охому?

Кадрланы чынгап турургъа керекмейди
-Бурмай айтчыгъыз, правительствону ишине ыразымысыз? Аны къауумунда тюрлениуле этиллиг а болурламы?

-Мен ишлегенли, эштада, эслеген болурсуз: а) адамлагъа бек сакъ болгъанымы, б) кадрланы чынгап турургъа керекмейди, ол игиликге келтирмейди деп, алай сунама. Ким эсе да ишин бардыралмай эсе, терслик менде да барды. Аны себепли алыкъа тюрлениуле этер умут жокъду. Саулай алып айтханда, стратегия жаны бла правительство тюз атламла этеди эмда къыйматлы ишлейди.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Оюм

Къуралгъан халгъа тюз багъа бичгенди, аны игилендирип жоллары белгилегенди

Россеи Федерацияны Президенти Владимир Путинни пресс-конференциясы бошалгъанлай КъМР-ни Башчысы Юрий Коков былай белгилегенди:

-Къыралны оноучусуну жыл сайын бардырылуучу пресс-конференциясы магъаналы жамауат-политика ишди. Аны адамла хар заманда да сакълайдыла. Бюгюн а къыралны кесинде, андан тышында да бола тургъан баш ишле бла байламлы соруулагъа ачыкъ жууапла берилгенди, шендюю экономика болумгъа тюз багъа бичилгенди, аны айныуна чырмау этген сылтауланы кетериуно амаллары туура этилгенди.

Айхай да, регионланы юслеринден да айтылмай къалмагъанды. Жер-жерли властыла социальный борчланы толтурургъа, ич онглары не къадар толу хайырланыргъа, предпринимательликни бла бизнесни айныуларына себеплик этерге, халкъны къолайлыгъы ёсе барырына, жангы производвола къуралырларына, алай бла уа жангы ишчи жерле ачылырларына къайгырыргъа, регионну бюджетин аяулу жюрютюрге, инвестицияла келирча этерге керекдиле, ол жумушла ючюн жууаплылыкъланы боюнларындадыла, деп чертилгенди.

Терроризмге къажу кюрешни андан ары кючлендире барыргъа, халкъны къоркъуусулугъун жалчытыргъа керек болгъаныны юсюнден да айтылганды. Ол эмда къырал башчы салгъан башха борчланы толтурур ючюн, биз къолдан келгенни аярыкъ туююлбюз.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

Жазылыу - 2016

Заман кетип барады

Хурметли жамауат!

Жазылыу кампания бошалыргъа заман аз къалганды. Сиз алыкъа миллет газетибизге жазылыргъа жетишалмай тура эсегиз, бир амал табыгъыз да, почтагъа атланыгъыз.

Жангы жылда да сизни бла сау-эсен тюбеширбиз деп ышанабыз!

Бизни индексбиз - 51532

Владимир ПУТИН: Бизни экономикабыз, чамдача, бир къара, бир а акъ ызлыкълды

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Биз андан къачарыкъмы сунгандыла?

-Россейни бла Тюркню араларында халны бузулганы эки жанына да хайырлы тыйюлдо. Да сора бу сценарийде ючюнчюсю уа болурму?

-Тюркню башчылары этген мадарла ала бизге шухлагъача угъай, душманлагъача къарайдыла, деген оюм туудурадыла. Аскер самолётну агъыздыла. Бизни адамларыбыз ёлгендиле. Бизни артыкъда бек не зат ачуландыргъанды? Аллаи кезиуде не этедиле? Ол сагъат трубканы кётюрюп, бир бири бла селешедиле. Алай этерни орунуна Брюссельге чабы баргъандыла-охахай, бизни къоймайдыла. Ким къоймайды сизни? Кимге тийгенбиз биз? Кишиге да угъай.

НАТО-ну артына бугъунуп башлагъандыла. НАТО-гъа уа ол керекмиди? Арта ачыкъ болгъаныча –угъай.

Бизге не зат ачыу тийгенди. Мен Антальяда болгъанында, биз Тюркню башчылары бла селешгенбиз. Ала бизге бир-бир жарысулары айтхандыла. Бизден болушлукъ да тилегендиле. Ала халкъла аралы право-гъа арталдыда келишмей эдиле. Болсада биз хау, англайбыз, болушургъа хазырбыз, дедик.

Телефонну алгъан кыйынмы эди? Киши бир зат айтмады. Не хайыр этдиле. Ала биз андан къачып кетерикми сунгандыла? Сакълап турсунла, Россей аллай кыйрал тыйюлдо. Биз аскер авиациябызны санын ёсдюргенбиз. Анда ПВО-ну россейли системасы жокъ эди, энди С-400 сюеледи. Биз Сирияны ПВО-ну тап халгъа келтиребиз. Алгъын Тюрк анда учуп айланган эсе, энди учуп бир кёрсюнле...

Юй бийчесини театрда тонун урлагъандыла, аны ючюн а элитаны сабийлерин терслеидиле

-Элитаны экинчи тёлую ёсгенин кёрюп турабыз-жаш Ротенберг, жаш Турчак, Чайканы сабийлери. Тинтиуле бардырыгъа керекди. Ол сабийле Россейни аягъы юсюне салалыкъ тыйюлдоле, аны сакълаялмалыкълары да хакъды.

-Сиз сагъынган Ротенбергни атасы кыйрал органлада ишлемейди. Мен билгенликден. Ким биледи, бир жерге уа сындырылган болурму, андан хапарым жокъду. Турчак журналистлени тыйгенлени санында болгъанын а басмадан билгенме. Бу ишге ол кесими огъесе аны атасымы къатышханды?

Былайда Совет Союзну заманындан бери келген бир чам эсиме тюшгенди. Кадровик былай айтады: «Муну къуллугъунда кётюрлюк тыйюлбюз. Аны тон бла байламлы бир иши болгъанды». Аны уа беш жыл алгъа театрда къатыныны тонун урлагъандыла. «Не зат эсе уа болгъан эди, аны иги билалмайма, алай, артада бир палах чыгып къалмаз ючюн, къой, кётюрмейик». Бизге алай оюмларгъа жарамайды. Айхай да, ол шартха эс бургъаныгъыз игиди. Керти окъуна игиди. Биз аллай

шартлагъа эс бурургъа борчлубуз.

Сёз ючюн, Генеральный прокурорну юсюнден айтханда, ол бек магъаналы къуллукъду. Билирге керекди – ала, Генпрокурорну сабийлери, законну бузгъанмыдыла, угъаймы? Аны ючюн деп президентни контроль управлениясы барды. Мен аны юсюнден айттыргъа сыймеучюме, алай биз ол затла бла кюрешмеген сунмагъыз. Хар затны да тынгылы тинтирге тийишлиди. Ол санда интернетде чыгъа туруучу шартланы да.

«Платондан» тюшген ахча саулайда жол фондха барады

-Дальнобойщиклени юслеринден айтханда, проблеманы сылтаун билдире керекди. Кыйын болумну политика муратлада хайырланмай, тереннге къараргъа. «Платон» системадан тюшген битеу ахча кишини хуржунуна бармайды, тюзюнлей Россейни жол фондуна тюшеди. Ахыр шайына дериде да. Андан а регионлагъа жол кърорулушка барады.

«Ростехнологияланы» бла энчи иели фирманы араларында бириккен предприятиягъа ахча кыйдан тюшеди? Тюзюнлей бюджетден. 10 миллиард чакълы болур дейме. Ол не затха бериледи? Бу системаны тап ишлеп турууна, анга ремонт этиуге. Алайды да, хар затны тип билдире тынчды, ол санда жамауатны, Эсеплеучю палатаны да жанындан.

Асыры кеп ахча къроратхан сунган бар эсе уа, алсын да санасын.

Грузия бла арабызны визасыз этерге хазырбыз

-Грузияда власть алышынганлы юч жыл озгъанды. Башчыла тубеширле, Россей Грузия бла виза низамны тохтатыр, деп умут этгенбиз. Москва Тбилисиден не сакълайды?

-Арабызда халланы аманнга кетиулеринде бизни терслигибиз жокъду. Алгъынгы президент Саакашвили Грузияны чачылыуна келтирген хыйла оноула этмесе эди уа. Ол тарых магъаналы жангылычды, аны ючюн терслик саулайда аны боюнундады.

Бусагъатда Грузияны бир-бир политика къуллукъчулары Украинада ишлерин тири бардырадыла. Ала кыйлыкъларын тюрлендирмегенлерин биз кёрюп турабыз. Украинагъа айтханлары не болгъанды? Биз сизге оноу этгенибиз бла къаллыкъ тыйюлбюз, адамларыбызны да жиберликбиз. Аланы баш къуллукълагъа саллыкъбыз. Финанслагъа, экономикагъа, бешинчисине-онунчусуна. Нек дегенде сиз тюз оноу эте билмейсиз. Башчала биледиле, сиз а угъай, 45 миллиондан 5-6 тюз ниетли, хунерли, билимли адам табыллыкъ тыйюлмо эди. Ол украинлы халкъны бетине тюрюрген тыйюлмюдю.

Грузияны юсюнден айтханда, бюгюнлюкде, чырмаулагъа да къарамай, биз Грузияны башчыларындан белгиле берилгенлерин керебиз, аланы алабыз, Грузия бла арабызны визасыз этерге хазырбыз.

Басмагъа ТЕКУЛАНЫ Хауа хазырлагъанды.

Къабарты-Малкъар Республиканы кыйрал саугъалары бла саугъалауну юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны УКАЗЫ

Ишлеринде жетишимле болдургъанлары эмда кеп жылланы ахшы урунганлары ючюн

**Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы
грамотасы бла саугъаларгъа**

Моллаланы Шарабудинни жашы Махмутну –Кыйрал учрежденияны-Россей Федерацияны Пенсия фондуна Къабарты-Малкъар Республикада Бёлюмюню таматасыны орунбасарын;

сыйлы атла атаргъа:

«Къабарты-Малкъар республиканы халкъны социальный кърорулауну сыйлы къуллукъчусу»

Кармазина Ирина Валерьевнагъа - Кыйрал учрежденияны-Россей Федерацияны Пенсия фондуна Къабарты-Малкъар Республикада Бёлюмюню Прохладна районда Управлениясыны пенсияланы тохташдыруу эмда жангыдан тергеу жаны бла бёлюмюню таматасына, «Къабарты-Малкъар Республиканы сыйлы экономисти»

Жилокова Фатима Владимировнагъа - Кыйрал учрежденияны-Россей Федерацияны Пенсия фондуна Къабарты-Малкъар Республикада Бёлюмюню бюджет кесегини таматасына.

**Къабарты-Малкъар
Республиканы Башчысы** **Ю.КОКОВ**
Нальчик шахар, 2015 жыл 18 декабрь, №183-УГ

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны Стипендияла жаны бла эксперт советини Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны 2015 жылда 27 августда чыгъарылган 107- РГ номерли буйругъу бла кыйрал кёрюлген къауумуна тюрлениуле кийириуну юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны БУЙРУГУ

1. Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны Стипендияла жаны бла эксперт советини «Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны стипендияларыны юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны 2015 жылда 27 августда чыгъарылган 107-РГ номерли буйругъу бла кыйрал кёрюлген къауумуна быллай тюрлениуле кийирирге:

а) эксперт советни къауумуна бу адамланы кшошаргъа:

Агирова С.Х.-Къабарты-Малкъар Республиканы Билим бериу, илму эмда жаш тёлую ишлери жаны бла министерствосуну профессионал билим бериу бёлюмюню таматасы (эксперт советни секретары)

Инжижиков С.М. - Къабарты-Малкъар Республиканы билим бериу, илму эмда жаш тёлую ишлери жаны бла министрени орунбасары;

б) **А.В.Киринни** эксперт советни къауумундан кетерирге.

2. Бу буйрукъ анга къл салынган кнуден башлап кючюне киреди.

**Къабарты-Малкъар
Республиканы Башчысы** **Ю.КОКОВ**

Нальчик шахар, 2015 жыл 12 декабрь, №170-РГ

Жыйылыу

Юрий Коков РФ-ни КъМР-де УФСБ-сыны башчыларын бла энчи составын профессионал байрамлары бла алгъышлагъанды

Тюнене РФ-ни КъМР-де УФСБ-сында Россей Федерацияны Къоркъуусулукъ органларында ишлегенлени кюнюне аталган къууанчлы жыйылыу болгъанды. Анга ведомствону, кюч эмда право низамны сакълаучу структураланы башчылары, службаны ветеранлары да къатышхандыла.

Жыйылгъанлагъа айланып, **Юрий Коков** РФ-ни КъМР-де УФСБ-сында ишлегенлени халкъны къркъуусулукъун жалчытыуда, ич эмда тыш къркъуудан сакълауда юлюшлери улуу болгъанларын чертип айтханды. Республиканы оноучусу управленияны энчи составына, бир бирлери бла байламлы болган кюч эмда право низамны сакълаучу структура-лагъа ишлерин тынгылы эмда къралыулу бардыргъанлары, аланы боюнларына салынган борчланы бет жарыкълы толтургъанлары, кишиликлери

ючюн да ыспас этгенди.

Аны бла бирге, деп чертгенди Коков, келе турган жыл тынч болургъа ушамайды. Жуукъ Востокда, Украинада, дуняны бир къауум башха регионларында къаугъала кючлене баргъанлары бла байламлы хар ишигизни да кыйматын кётюрмей жарарыкъ тыйюлдо. Терроризмге къажу кюреш а аладан бек магъаналысыды. Россейден, ол санда Къабарты-Малкъардан чыкъгъанла Сирияны жеринде «Ислам кыйралда», бир-бир башха кыйраллада

да хазырлана турадыла.

Ол себепден террорчуланы халкъла аралы байламлыкъларын, ресурс базаларын да гунч этиу жаны бла кшошакъ мадарла, аланы жолларын кесерге, Россейден кетер, анга келир онлары болмазча этерге керекди. Ол бек магъаналыды. Террорчулукъну къркъуу аз да кючленгенлей, анга къажу терк сюелерча амалланы табаргъа, жик-жиги бла хазырланыргъа, спецслужбаланы бла право низамны сакълаучу структураланы бир бирлери бла байламлыкъларын кючлендирге, жангы бютюн кыйматлы амалланы бла кереклени, ол санда жангы технологияланы да хайырланыргъа тийишлиди.

Арт заманлада бир къауум мадар этилгенине да къара-

май, ол жаны бла халны тюрлендирге алыкъа кълдан келмегенди. Интернетни асыры терк айный, жайыла баргъаны бизден бек алгъа жаш тёлую андан айыруну, анга алданмауну бек кыйматлы информация технологияларын бла кыйматлы амалларын табыуу излейди.

Экономика къркъуусулукъ, коррупциягъа къажу кюреш да баш магъаналы ишледен бирлери болгъанлай къаладыла. Бюджет ахчаны белгиленмеген жумушлагъа жокуу, аны урлау, кыйрал закупкалада

законодательствогъа бузукълукъ этиу дегенча шартлагъа артыкъда улуу эс бурургъа кереклиси эсерттилгенди.

Юрий Коков РФ-ни КъМР-де УФСБ-сыны таматасы **Олег Усовну** анга Россей Федерацияны Президентини Указы бла генерал-майор чын берилгени бла алгъышлагъанды. «Ол битеу управленияны ишине берилген бийик багъады», - деп белгилегенди.

**КъМР-ни Башчысыны бла
Правительствосуну
пресс-службасы.**

ПРОЕКТ

Даулашла кёп затны кёргюзтюрюкдюле

«Единая Россия» политика партияны Генеральный советини секретары Сергей Неверов айырыулары кезиунде депутатха кандидатла барысы да телевиденияда бардырылган

ушаклагъа къатышыргъа борчлу болгъанларын белгилеген законну проектин Къырал Думаны къарауна бергенди. Документде бу жорукъгъа РФ-де законла чыгъаруучу битеу органла да айырыулары кезиунде бойсунургъа, кандидатла телевидение бериулеге кеслери барыргъа кереклиси айтылады.

- Къырал Думада партиялары фракциялары барысы да проектни тюзге санагъандыла. «Единая Россияны» башламчылыгы къабыл кёрюлюгюне ышанырчады. Айырыулада конкуренция уллу болургъа ушайды. Аны ючюн а телевиденияда ушакъла дегенча мадарны толусунлай хайырланьыргъа тийишлиди, - дегенди «Единая Россияны» КъМР-де регион бёлюмюню толтуруучу комитетини башчысы Дмитрий Парафилов, законну юсюнден кесини оюмун айта.

Ол акъыл этгенича, законопроект адамлагъа ала къол кётюргенлени юслеринден толу хапар билерге онг берликди, дагыда лидерлени ачыкъларгъа да болушурукъду. Телевиденияда бардырылган даулашлада уа экономика, политика, социальный эм башха затланы юслеринден ачыкъ айтыллыкъды.

Владилен ПЕЧОНОВ.

Ахшы хапар

Владимир Вороков - «Илмуну бла искусствону рыцари»

Москвадан къуанчлы хапар келгенди. «Нальчик» ОРТК-ны генеральный директору, республикабызны Кинематографистлерини союзуну председатели Владимир Вороков Россейни естестволу илмулары академиясыны «Рыцарь науки и искусства» деген атына тийишли болгъанды.

Ол махкемени бек сыйлы саугъаларындан бириди. Кеси да

сегиз мюйюшлю жулдузча ишленгенди. Юсюнде эмен эм лавр чапыракъладан эшме кюмюшденди, ортасында Георгийни жоруна уа алтын суу ичирилгенди.

Белгини ёлчеми 60х60 миллиметрди. Къызыл лентагъа тагъылыпды. Хар кюнден жюрютюрчасы да барды. Аны ёлчеми уа 20х20 миллиметрди. Къабарты-Мал-

къарда аны бла биринчи болуп Владимир Вороков юбилейини аллында саугъаланганды.

Тапландыруу

Сыфаты эсленирча тюрленгенди

Нальчикде Кадыров атлы орамда айбатландыруу жаны бла ишле къыстау барадыла. Аны чеклеринде жолну 1,3 километр узунлугунда жангыдан асфальт салыннганды, белгиле тартылгандыла, бордюрла да алышындырылгандыла. Орамны жаны бла адамла жюрюген жерледе чыракъла жангыртылгандыла, дагыда аны юсюне къошакъ халда эки жыйырма чыпын орнатылганды.

Маршруткала тохтаган жерледе сатыу-алыу комплексни тапландыргъандыла. Мусука улу атлы орамны къатында уа автобус тохтарча эм машинала турурча жерле къуралгандыла. Аллеялада жангыдан тую эм

башха жашил терекчикле орнатылгандыла. Ол тийреледе адамла жюрюген жолчукъгъа плитка, олтурурча шинтикле эмда кир-кипчикни жыйрча темир орунла салгандыла. Бююнлюкде ишчиле скверни

жангырта турадыла. Фонтанны мурдору хазырды. Аны тегереги мермер таш бла жасалганды. Къатында майданда уа бийиклиги тогуз метр болгъан эмда къаягъа ушаган эсгерте да ишленгенди. Алайда да плитка салыннганды, шинтикле да орнатылгандыла.

Орамда кёп фатарлы юйлени сыфатларына да айбатлыкъ берилгенди. Арбазларына да жангы асфальт салыннганды.

Къурулуш ишле Нальчикни культура эм солуу паркны, къурулуш эм жашау журтла - коммунальный мюлк управленияны эм спонсорлукъ этген адамланы кючлери бла бардырыладыла. Шахар округну администрациясы алагъа ыразылыгын билдиреди.

Бизни корр.

Шимал Кавказ
кюн сайын

Цимлян водохранилищеде порт сюркюдиле **Волгограддан** 200 километрде Донну Цимлян водохранилищесинде суу жагъа порт ишлерге оноу этилингенди. Инвестициялары ёлчеми битеу да бирге 30 миллиард сомдан артыкъ боллукъду. Аны юсюнден журналистлеге областны промышленность эм сатыу - алыу комитетини таматасы Роман Беков билдиргенди.

- «ЕвроХим - ВолгаКалий» компания сагъынылган водохранилищеден узакъ болмай Котельников шахарда калий тузлары къазуу жаны бла тау - байыкъландыруу комбинат ишлей турады. Аны чыгъаруу кючу жылгъа 2,3 миллион тонна боллукъду. Сёзсюз, быллай уллу жюкленни ташырча бусагъатдагы излемлеге келишген суу жагъа порт керекди. Проект «Всеобщий мир» деген сатыу - алыу юйню башламчылыгыды.

Москвада кеслерин тап жюрютмегенлени юйлерине къайтарлыкъдыла

Чечени башчысы Рамзан Кадыров жаш тёлюню келечилерин Москвада кеслерин тап жюрютюрге чакъырганды. Аны юсюнден республиканы башчысыны бла правительствосуну пресс-службасындан билдиргенди.

Россейни Къырал Думасыны депутаты Магомед Селимханов эм Москвада Чечени Жаш тёлюсюню союзуну таматасы Рустам Тапаев бла тубешиуде Рамзан Кадыров ара шахарда мингле бла жерлешлери ишлегенлерин белгилегенди. Кеслерин тап жюрютмеген бир къауум ючюн битеу да аланы юсюнден жалган оюм къуралса, иги болмазлыгын да энчи чертгенди. Республиканы башчысы аллай студентлени артха, юйлерине къайтарлыкъларын да билдиргенди.

Къоркъуусузлукъну жалчытырыкъ мадар

Ингушетияда «Кавказ» федерал жол магистральны 13-километрлик кесегин жангыдан ишлегенди. Аны юсюнден ТАСС - ха регионну правительствосу билдиргенди.

Жолну бу кесегин - республикалы М21 участкасын - уллу реконструкциядан сора РФ - ни транспорт жаны бла министри Максим Соколов эм регионну башчысы Юнус - Бек Евкуров ачхандыла. Сагъынылган жолну бу бёлюмю «Эрзи» мото-клубну байкерлери сынап кёргенди.

Ингушетияны башчысы бу иш мында жашаганлагъа эмда машиналары жюрютгенлеге байрамчады, дегенди. Ол белгилегенича, автомагистральны жалаңда республикагъа угъай, башха регионлагъа да магъанасы уллуду. Аны жашаугъа кийирилгени жолда къоркъуусузлукъну жалчытырыгы да энчи чертилгенди.

Жемишлени жылны ичинде жарашдырып турургъа умутлудула

Астраханьны предприятиялары быйыл 52 минг тоннадан артыкъ кёгет жарашдыргъандыла, 116 миллион условный банка чыгъарылганды. Былтыр бла тенгледиргенде, ёсюю 18 процентди. Аны юсюнден журналистлеге эл мюлк жаны бла министр Алексей Галкин айтханды.

- Бусагъатда хранилищелерибизде жарашдырыргъа хазыр этилинип турган продукциябыз энтта да барды. Предприятияларыбыз жылны кёзюне ишлеп турурча этерге умутлуду. Аны ючюн а къошакъ халда майданла керек боллукъдула, энтта да 60 тонна сыйындырырча. Анга 2-3 жыл кетерикди, - деп белгилегенди Галкин.

Ол айтыуа кёре, жарашдыруу кёбейтиу регионда предприятиялары производстволарыны модернизациялары бла байламды. Айныу дагыда Россейни бир - бир запады кыраллагъа продовольствие эмбарго тохташдыргъаныны себебиди.

Адыгеяда чай бахчалагъа - сугъаруу система

Адыгеяда чай плантациялагъа сугъаруу системаны ишлеуге юч миллион сом бёлюнюрюкдю. Аны юсюнден ТАСС - ха Гюлле эм субтропикалы культура жаны бла Битеуроссей илму - излем институтну регион филиалыны таматасы Эдуард Пчихачев билдиргенди.

- Биз кесибизни филиалдан бу жумушха юч миллион сом тенгли бир берликбиз. Специалистлени санагъанларына кёре, жангы технологияла чай плантациялары тирликлерин 20 процентге кёбейтирге болушурукъдула, - дегенди ол.

Пчихачевни айтыууна кёре, адыгейли чай жайычула сугъаруу системаланы файдалыгына быйыл шагъат болгандыла. Бу культураны ёсдюрюуде плантациялары бир кесегинде эксперимент халда алма бахчалада жетишимли ишлеген тамычы сугъаруу системаны хайырланып кёргенди, деп да белгилегенди ол.

Къармашханлагъа - губернатордан болушлукъ

Ставрополь крайны правительствосуну председателини орунбасары Ирина Кувалдинаны билдиргенине кёре, быйыл иги окъугъанлары губернатор стипендиялары кётюрюлюкдю - бийик билим берген окъуу юйлени студентлериники 2200 сомгъа, орта билим берген окъуу юйлени отличниклериники уа 1500 сомгъа жетерикди. Регионну губернатору Владимир Владимиров аланы да керекли мардадан азгъа санайды. Стипендияла жашланы бла къызланы жетишимлеге кёллендирирча болургъа тийишлидиле деп, телеулени кётюрюрча амаллары излерге буйрукъ бергенди.

Семинар

Устазла билимлерин ёсдюредиле

КЪМКЪУ-да «Мы – россияне!» деген фестивалны чеклеринде орус тилден устазла билимлерин ёсдюредиле. Сёз анда быйыл бу тилден ЕГЭ не халда ётгенини, аны бла байламлы кьаллай проблемала болганларыны эмда келир заманда тамамланьрга керек жумушлары юсюнден барганды. Жыйылуьгьа республиканы школларындан 283 устаз кьатышханды.

КЪМКЪУ-ну орус эм башха тиллени тинтиу жаны бла бёлюмюню таматасы, филология илмулары доктору, профессор Башийланы Светлана, семинарны чеклеринде кьаллай вопросла сюзюллюклерин билдире, асламысында ЕГЭ-ни кезиуьнде окуучула экзаменде кьаллай халатла этгенлерини юсюнден айтханды, экспертлени ишлеринде кемчиликлени да туура этгенди.

Семинарны ача, вузну ректоруну юйретиу эм социальный вопросла жаны бла орунбасары Ауес Кумыков ары келгенлеге университетни атындан ыразылыгын билдиргенди. «Бюгюн семинардан сора да, жылны ахырына дери бардырыллыкь фестивал да башланады. Бусагьатда, белгилисича, орус тилни айнууна аслам эс бёлюнеди. Бютюнда бек быллай жумушла миллет республикалада бардырылганлары уллу себепликди. Бизни борчубуз окуучула орус тилни иги билерча этиудю», - деп, ол ары келгенлеге ишлеринде бийик жетишимле тежегенди.

Кьошакь профессионал билим бериуде айнытыу араны устазы Таппасханланы Марина тогузунчу классны окуучулары орус тилден ОГЭ –ни кьалай бергенлери бла шагьарей этгенди. Тюзюнлей эфирде экзамен ётгенлеге кьалай тюрлю мониторинг этилгенди да ачыкьлагьанды.

Жыйылуьуда устазла кёп тюрлю соруулагьа жууапла тапхандыла. Докладла бла мастер-классла да магьаналы болгьандыла. Ахырында алагьа семинаргьа кьатышханларына шагьатлыкь этген сертификатла берилгенди.

КУРДАНЛАНЫ Сюлемен.

Себеплик

Айырмалы окьугьанланы стипендияларына кьошулукьду

2016 жылда иги окьугьан студентлени стипендияларына кьошарча кьыралны бюджетинден бир миллиард сом бёлюнорюкдю, деп билдиределе Россейде Студентлени эркинликлери жаны бла уполномоченныйни пресс-службасындан.

«О федеральном бюджете на 2016 год» Федерал законда стипендиялагьа кьошакь халда дагьыда бир миллиард сом бёлюрге деп оноу этилгенди. Ол ахча иги окьугьан эмда кьарыусуз жашагьан

студентлеге болушлукьгьа берилликди.

Россейде Студентлени эркинликлери жаны бла уполномоченный Артём Хромов инфляция бла байламлы бу вопросха кьайтарып кьараргьа кереклисини юсюнден бир неча кере айтып тургьанды.

Быйыл жаз башында РФ-ни билим бериу эм илму жаны бла министри Дмитрий Ливанов студентлени омбудсмени бла тубешгенинде жаш адамланы бу жаны бла тилеклерин толтурургьа сёз берген эди.

ТИНТИУЛЕ

Бюгюнню болумга кьаллай хунерле изленедиле

Жууукь кезиуледе бегирек изленирик усталыкьланы Россейни Урунуу эм социальный кьоруулау министрствосу жарашдырган тизмесине графика дизайнер, химия тинтиулени тамамлагьан лаборант, автомеханик, фрезеровщик-универсал, программист, сетевой администратор, шапа-кондитер, сантехник окьуна туюшгендиле. Анда битеу да 50 усталыкь барды. Биз алагьа кьайда эм кьалай юйретгенлерин тинтгенбиз.

Биринчиден, графика дизайнерге кьарайыкь. Анга окьутуу асламысында не колледжде не вузда кьошакь халда бардырадыла.

Экономиканы бийик школунда (ВШЭ) кьошакь халда билим бериу программаланы башчысы Екатерина Ляховецкая айтханнга кёре, анга юйренирге скойгенлени асламысы жаш тёлюдю (30 жылларына дери). Окьуу ыйыкьгьа юч кере ингир сайын барады. Курсну биржыллыкь багьасы 175 минг сомду. Ары келгенни кьолунда бийик неча энчи билим алгьан диплому болса - курс 36 ыйыкьны ичинде бардырылады. Ансыз а кёбюрек окьургьа керек боллукьду.

Дизайнерге юйренгенлеге иш тапхан кьыйын туююлду. Быллай специалистлеге рынокда сурам игиди. Алай иш хакь аллындан окьуна бийик боллукьду деп киши да ышандырмайды. Кьалай-алай болса да, тири кьармашханла уа иги ахча этеделе. Сёз ючюн, компанияны атын сурат халда жарашдырганнга жарым миллион сом окьуна тёлерге боллукьдула.

- Бу усталыкь иш кёллю адамлагьады. Мында жаланда билим алыу бла чекленип кьалыргьа амал жокьду, адамны энчи хунери болургьа тийишлиди, - дейди Ляховецкая.

Вузлада дизайн факультелени бошагьанла да юйренирге боллукьдула анга. Тийишли программала Москвада Басманы кьырал университетинде, С.Г. Строганов аты академияда, РГГУ-де, МАМИ-да, МПГУ-де эм Н.Э. Бауман аты университетде бардырыладыла. Алай техника вузлада аслам эс промышленный дизайннге бурулады. Перспективалы усталыкь-

ладан бири - химия тинтиулени тамамлагьан лаборантды. Анга политехника, нефтехимия колледжде юйретедиле. Ара сахарны колледжлеринден биринде айтханларына кёре, шёндю анда лаборантха 25 адам окьуйду. Быллай специалистлеге сурам уллу болгьаны себепли предприятияла кеслерини ишчилерин анга окьутур ючюн ахча окьуна тёлейдиле. Юч айны ичинде бардырылган курсну багьасы 17 минг сомду.

Министерство жарашдырган тизмеге аддитивный технологияла жаны бла специалистле да киргендиле. Мында сёз тюрлю-тюрлю материалдан 3D-принтерде ишни кьурай билгенлени юсюнден барады.

Воронежде регион билим бериу араны башчысы Ирина Лобанова алагьа шоколаддан башлап, темирде дери не тюрлю зат бла да ишлей билгенле, дейди. Ол айтханнга кёре, быйыл бу учрежденида аллай технологиялагьа юйретген 72-сагьатлыкь курс бардырылып башланганды. Аны багьасы 20-25 минг сом болады.

Специалистлени оюмларына кёре, бу усталыкьгьа юйретиуно багьасы учуз болур амал жокьду. Аны тергегенде, жаланда билим бериуно угьай, материалланы, техниканы хайырланыуно да кьошадыла. Жарсыгьа, вузлада быллай технологиялагьа окьутмайдыла. Нек дегенде аны бла байламлы тийишли методика материалла, китапла жокьдула, усталыкьны стандарты да тохташдырылмагьанды. Ол себепден анга юйренирге скойгенлеге вузда бла колледжде жаланда 3D модельлени жарашдыруу курса (багьалары 15 минг

сомдан башланады) бардырыладыла. Арт кезиуледе бир-бир школлада да, тийишли дерсле кьурап, эс буруп тебирегендиле анга.

Бирле ийнанырыкь окьуна болмазла, алай сантехникге юйретиу жаны бла да болум артыкь иги туююлду. Алгьын жыллада анга училищеледе окьутхандыла. Шёндю уа ала жокьдула. Колледжде бла техникумлада уа бу усталыкьгьа эс бурмайдыла. Мында жаланда Москвада Архитектура, дизайн эм реинжиниринг колледжни белгилерчады. Анда сантехникге бла агьач устагьа юйретген курсха тогузунчу классны бошагьанланы аладыла. Краснодар крайда Пашков аты эл мюлк колледжде да сантехниклени экинчи усталыкьны юйретиу программаны чеклеринде хазырлагьанларын билдиргендиле.

Алай рынокда сурам бар эсе, аны жалчытыргьа скойгенле да табыладыла. Тюрлю-тюрлю аралада бардырылган курсланы багьасы 3,5 - 13 минг сом болады. Алай колледжде сантехникге юч жыл чакьлы юйрете эселе, быллай курслада аны болжалы бирде жаланда бир ыйыкь окьуна болады.

Бу тизмеге туюшген усталыкьлагьа юйретиу иш бардырылып башланьрча энчи орта билим бериуде мадар этерге кереклисин чертедиле министерствода. Алай шёндю бизни кьыралда, сёз ючюн, кьытай эм ингилиз тилни билген кьонакьбайлыкь этиу специалистлени хазырлагьан колледжле жокьдула. Урунуу рынокда уа аллайла бютюнда изленедиле. Иш бергенле адамны бийик билими болургьа, ол тыш кьыралланы тиллерин билерге кереклисин да энчи белгилейдиле.

Алайды да, бу тизме бла жаланда абитуриентле угьай, билим бериу департаментлени, колледжлени таматарлары да шагьарейленерге керек болурла, баям.

«Российская газета»

КОНКУРС

Аида - жетишимлиени санында

Бизни республикадан жырчы кьыз Аида Тлиашинова «Новая звезда» деген Битеуроссей вокал эришюно экинчи сезонуна сайлауладан ётгенди. Конкурс эфирге «Звезда» телеканалда 2016 жылны январь айында чыгарыкьды.

Кастинглеге Россейни жержерлеринден юч минг чакьлы адам кьатышханды. Конкурс тёрт кезиуден кьуралады: биринчи тур, экинчиси, жарым финал, финал. Алада жырчыланы фахмуларына белгили артистледен, продюсерледен, культурада ишленгенден кьу-

ралган жюри багьа бичерикди. Аны башчысы уа Россейни халкь артисти Максим Дунаевскийди.

Биринчи турда Аида бла бирге 85 конкурсант боллукьду. Жюри сайлагьаннга тийишлиликде экинчи кезиуге аладан 49-су чыгарыкьды. Мында жырчылагьа багьаны sms-кьол кётюрю-

ую болушлугьу бла кьарачула да салыргьа керекдиле. Жарым финалга - 24, финалга уа 12 адам ётерикди.

Ахыр эсеплеге кёре, юч бек иги жырчыны жюри кеси энчилерикди. Аладан эм хунерлисин биягьы телевизоргьа кьарачула сайларыкьдыла. Хорлагьанны аты 2016 жылны май айында бардырыллыкь гала-концертде белгили боллукьду.

Бизни корр.

Эсте тутуу

Къараучуланы жиятдыргъан, къуандыргъан да жарыкъ фахму

Анычала аз эдиле
Малкъар халкъны ёхтемлиги, кеп тюрлю фахмуну иеси – кинону, театрны, музыканы, адабиятны да устасы Къулийланы Борис кеп болмай дуниядан кетгенди. Ол къуугъун хапар Беш да Тау Элни мудах этгенди. Сеничала аздыла. Сабыр ауазынг дуния азапларына жарсыды. Жарсымай а, сен аланы жюз-минг кере кесинг сынаганса сора А.С. Пушкинни «Гитче трагедияларында», Г. Фигейредону Эзопу бла бирге, О. Бодыковну «Къаракъум трагедиясында», М. Каримни «Ай тутулган кечесинде», Софоклну «Антигонасында»,

айтадыла жазуларынг. Ач сабийликни. Атасы урушха кетип, анасы эрттенден ингирге дери ишде тойюле, ыннасыны къолундан тутуп, сараякъ къазланы жанлары бла озуп барган къысхатон жашчыкъны юсюндендиле ала. Жашауу, ариу башланып, олсагъат къазаутха айланган, алай барып турлукъ жашчыкъны юсюнден. Домалай деген кючюгюню, аны анасыны юсюнден жомакъгъа тынгылай кетип, къалкъып къалган Азамат, аппасына къысылып жата эди. Аны тюшюнде, дынгыл ёзенни къалын кырдыгына батылып, эмилик жылкъы отлайды. Кю-

бла. Артада уа аны юсюнден оюм эте башлайма. Оюмла уа бири бирин туудура барадыла. Булгаковну къайтып окъугъаным сайын, адамны энчилигин, аны бу дуниягъа келгенини магъанасын ачыкъдан-ачыкъ ангылайма... Жыйырма юч жыл болганда, мени Лир патчахха бек жаным ауруй эди. Элли жыл болганда уа, ол мени атамча, мен анга алай жарсый эдим, жияларыгъым келип. Кеси сабийлери сатханлары Лирни къалай ачытхан эди! Лирни – кюрешчини! Лирни – патчахны! Лирни – атаны!.. Ол алай нек болганына жууап излегенча, сакълайса. Мен а, насыпсыз Лирге жарсысам да, тапмайма айтыр сёз. Алай билеме, Лирле да, аны къызларына ушаган сабийле да кепдюле бу хаух дунияда.

кишини къамичиси, сени кесей келекчинги жыртып, аркъангда къан тырмыла къойган эди. Алай, сен ачыгъанлыкъгъа, къоруулагъан эрик терекчик чакъгъанлай къалган эди.

Шуёхунг Бабаланы Сюлемен, къыл къобузунгу ол эрик терекчикге ушата: «Аны ючюн да таралт гитарангы...» – деп тилеген эди сенден. Таралтып турдунг. Айланады ол инжилиу къач бояган къызыл, сары чапыракъланы араларында, сени ызынгдан термиле... жулдузлагъа, айгъа жеталмай.

«Кеп жумушха жетишалмайма»

– Хар салган оюм эсимдеди. Ыразы болган, болмагъаным да болур. Аллымда ишим а кепдю. Заманны такъырлыгы жунчутады, кез кере эрип барады ол. Кеп жумушха жетишалмайма. Жарсыгъа, бир-бирде мен ол затха артыкъ жууаплы къарамайма, анстан жоюп барама ёмюрюмю. Не этгин? Мен жалаанда адамма. Жер адамы. Артистлени ойнагъанларына

Залдан башха болуп чыкыгъанбыз

Аллынгда сеничала жокъ эдиле, тегерегинге да кишиге ушамадынг. Фахмулу адам эдинг, кепню керген, кепню сынаган, бети, уяты, чыгъармачылыкъ жигитлиги, таукеллиги болган, махтаугъа алданмагъан, менинмеген, жюрегини къуралыууна кере кишини сатмагъан, кече билген. Бизни жашауубузну ариу этип турдунг. Сен салган оюнлагъа къарагъандан сора, жырларынга тынгылагъандан сора, биз башха болуп чыгъа эдик залдан, кезлерибиз да – башха, ары кире турган заманларына ушамай. Оюмларыбыз да – башха. Ол зат ючюн, сау бол.

– Сомерсет Моэмни бир ала-

Борис атасы Хажимуса эм къарындашы Радис бла.

Шекспирни «Ромео бла Джульетасында», Еврипидни «Медейасында», Тёппеланы Алимни «Артутайында», дагыда ала кирик кесинг салган юч жыйырмадан артыкъ спектакльде. Жюрегинг ачымаса, айырмаз эдинг аланы – дуния жараладан толу къадарланы - туура этмез эдинг сахнадан, башхала да, халкъ да керюрча.

Къулийланы Борис 1938 жылда Нальчикде назмучу, жырчы Хажимусаны бла ариулугъу кез къаматхан Эфендиланы Зухураны жырны, музыканы сюйген, дуния адабиятдан хапарлары болган ююрлеринде туугъан эди. Алтыжыллыгъындан башлап аны сабийлиги, жашлыгы да Къыргъыстанда озгандыла. Борис орта школну Фрунзе шахарда бошагъанды.

Бери къайтханда, окъургъа медицина училищеге кирсе да, 1958 жылда, малкъар студия айырып, Москвада Щепкин атлы театр училищеге окъугъанды. Аны бошагъандан сора нёгерлери бла бирге Нальчикде Малкъар театрда ишлеп башлагъанды. Кеп да турмай, Москвагъа къайтып, режиссёргъа окъуп келгенди. Андан бери республиканы театрларында ишлеп тургъанды.

Китабында баш жигити - кеси

– «Сарыаякъ къазла» деген романынг баш жигити Азамат сен кесинг болурса? – деп сорган эдим мен бирде Борисден.

– Хау. Кесимме... саулай мени тёлюм. Нёгерлерими асламы: «Сен муну мени юсюмден жазгъанса!» – дейдиле, сейир эте. Бизни юсюбюзденди ол.

Мудах сабийликни хапарын

мюш къонгуроулу къара ажир, жылкъыны бир жанында тохтап, кишней эди. Таусону уа тюшюнде эл къыйырында ырхы жетип келе эди...

Тамам ол кезиучюкде эшикле хыны къагъылып, юйге солдатла кирдиле. Къызыл аскерчиле. Аланы кечюрюрге келгенле. Кирдиле да, къабыргъада солдат суратланы керюп жунчудула... Танг атаргъа кеп къалмагъан эди...

Къара ётмекни ариу ийиси

Замансыз эсли болдунг да, жашауунг «келепен къашыкълый: жалайса да – атанг ёледи, жаламайса да – ананг ёледи деген чекге жетип, жомакълый жашауунг узакъда къалды. Гюрбежиге буруу этдирирге келген къарасакъл чыганлыны таныдынг да, къуандынг.

Ол чыганлы бир суукъ къыш кюн озуп барганлай, сени бир ач кюнюнде чыгъарып къара ётмек берген эди. Сау ёмюр, бир угъай, жюз ёмюр ётгенде да, эсингге къалды ол гыржынны ариу ийиси. Дунияда халаллыкъгъа жетген зат болмагъанын биллип, андан къуандынг анга экинчи тюбегенде.

Жюреги бла ангылау

Толган ай, ол сен сагъынган «кюнбатханны бла кюнчыкъгъанны арасында шынтагыча тартылган жолда» баралмай, сен ажашырса деп къоркъа, керуан жулдузланы араларында тохтагъанды. Ауазынг сабырды, сагъышлы, оюмлу, ёнюнг хапарынг бютюднда магъаналы этеди:

– Кеп затны мен, биринчиден, жюрегим бла ангылайма. Акъылым бла угъай, жюрегим

Жанны тазалатхан сезимле

– Бушуу, жарсыу да жан тазаладыла, тегерегинге адамланы сюерге, багъаларгъа юйретедиле, – дейсе, бир кесек сабыр болуп. – Атам бек

сезимли адам эди. Жарсыргъа тюше, ол зат аны жюрегини теренине жетип къала эди. Атам аны бир заманда да букъдуругъа кюрешмегенди, сезип оздургъанды. Биз кеп тюрлю жашау болумну юсюнден ушакъ этиучю эдик аны бла.

Мен айтхача эт деп бир заманда да тутмагъанды къаты. Манга да, къарындашыма да. Адам кеси жангылычларында юйренеди, жашаугъа кез къарамы да ол сынау алгъаннга кере торленеди. Атам ол затны ангылай эди... Кеп иги адамгъа тюбегенме. Аны ючюн ыразыма къадарыма...

Уста согъа эдинг къыл къобузда. Къурагъан музыканг ариуду, алай... мудахлыгы озуп. Сенича адамланы бирге ушатхан бир зат барды – жюрек таралыуу. Аны сахнада, жырларында, макъамларында айтдынг.

Къыл къобуз

Сабийлигинге сюрюнде чагъып турган эрик терекчини кесип, андан къыл къобуз ишлерге кюрешген къыргъызыл

къарап, кесим да жияйма, аланы да жияятама – жандауурлукъ – фахмуну энчи бетиди, – дейсе.

Театрны юсюнден айтханда, кезлеринг, сёзлеринг да жарыйдыла. Кёлкъалдынг а, кеп жылланы ичинде жыйылып турган кёлкъалдынг, кесин билдирмезге кюреше, терен бугъады. Хар не да сен суйгенча болуп бармады, алай болургъа амалы да жокъ эди...

– Бизни театрда фахмулу адамла бардыла, не заманда да болгандыла, – дейсе. Тамата тёлю огурулу эди, бети болган. Маммеланы Ибрагим, Къудайланы Маржан... Драматургла, Кючюкланы Магометге атап, энчи жигитле кийиргендиле чыгъармаларына. Ахматланы Зейтун сахнада кимни сыфатын да къураылган аламан артист эди. Будаиланы Ольга, Байзуллаланы Роза, Бапыналаны Зариф... не уллу сахнаны да жарытырыкъдыла. Жашланы – жашла, къартланы-къартла ойнарча онгубуз барды бизни. Аллахха шукур, ол жаны бла амалсыз тойюлбюз...

Репетицияны кезиуюнде.

мат повести барды, – дейсе. – Аны бир жигити адам кеси жаратхан жерде жашаргъа керекди дейди, ёлген а – туугъан жеринде...

Къысха ушакъларым а... узундула, ала юзюлмезле, жиберип да къоймазла... Жаннет ахлусу бол, тамата шуёхум, миллетими жиятхан жарыкъ фахму!

...Жолунгу сен менден кенг салгъанса, Жарама туз къуйгъанча этип. Сен мени бек аман алдагъанса, Ой, одан да келек кийдирип!

Заман, желча, тохтамай барады, Ёртени ёреме кюйдюре. Жабалакъ шош жауады,

жауады, Ой, сени эсиме тюшюре... – деп, сёзлеринги айта, сезимлеринги къайтара, бу сен къююп кетген жерде къыл къобузунг таралгъанлай туруп.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат, назмучу.

СЛЕДСТВИЕ УПРАВЛЕНИЕ

Аманлыкчы от ачханды

РФ-ни Следствие комитетини КъМР-де Следствие управлени-ясы право низамны сакълаучу органланы келечилерине чабыууллукъ этилгени бла байламлы уголовный иш ачханды. РФ-ни Уголовный кодексини 222-чи статьясыны 1-чи кесегине (законсуз сауут жюрютгенлери ючюн) эмда 317-чи статьясына (право низамны сакълаучу органлада къуллукъ этгенге чабыууллукъ этилгени ючюн) кёре материалла жарашдырылгандыла.

Тохташдырылганыча, быйыл 14 декабрьде ингрде 22 сагъатда законсуз аманлыкчы къауум эмда алагъа болушханла тинтиуле бардыргъан кезиуде Нальчикде Чернышевский орамда эки эр кишини тохтатхандыла. Документлерин тинтген кезиуде аладан бири право низамны сакълаучула кёрохдан от ачханды. Полициячыла, жууап халда атдырып, аны алайда ёлтюргендиле. Экинчиси уа тутулганды. Мамыр адамла неда право низамны сакълаучула ачымагандыла.

Хыйлалыкъ

Ахчаны орунуна - къагъытла

Россейни Ич ишле министрствосуну Терк районда бёлюмюню следствие отделини полициячылары хыйлалыкъ этгенине ишекликде Терек шахардан биреулени тутхандыла. Тинтиуледен ачыкъланганыча, быйыл октябрьде ол шахарны базарында 2,5 минг сом тургъан ёрге жан сатып алганды.

Алай тюкенчиге ахчаны орунуна сувенир банкнотала бергенди. Ол «банк приколов» деген жазыуу бла мингсомлукъ юч къагъытны тутдуруп, 500 сомну артха да алганды. Дагъыда минг сомну ууакъ этерин тилегенди. Алай бла сатыучугъа төрт минг сом къоранч этилгенди.

Бузыкъчугъа РФ-ни Уголовный кодексини 159-чу статьясыны 2-чи кесегине кёре материал ачылганды. Ол сюдноу къараууна берилгенди.

2015 жылны 20 декабри саулукъга осал кюннге саналады

(бегирек 13.00 сагъатдан 15.00 сагъатха дери)

Башыгъыз ауруп къыйнаркъа боллукъду. Эсни сагъайтыргъа себеплик этген дарманланы эм башха аллай тюрлю затланы ичмегиз.

Бирге ышарайыкъ

Унутулмазлыкъ дерт

Къоншула Жаухарат бла Халимат бир кюн челекле да алып, суу жагъагъа бара болгандыла. Ала чам, лакъырда эте, анга, мынга чурумла таба, бедишлеге жол ача, кёллерин кётюргендиле. Тазалыкъгъа, тизгинликге да жетгендиле.

Алай эте келгенде, Жаухаратны эсине не тюшдю эсе да: «Э къыз, Халимат, нек болганын билмейме, мен сизни юйге кирген сайын эт къакъсыгъан, мугут ийис ургъанлай турады бурунума. Ол сизни берекетлигизни, къолайлы жашауугъузну белгиси сунама», - деди.

-Жекбаш, ол айтханынг мени хиликкъа этгенинг болур, - деп ачыуанды Халимат. Ол кезиуде Жаухарат аны тюртюп суугъа атды. Батып бара туруп да Халимат: «Битли, битли!» - деп турду. Башы суугъа кёмюлгенде да, билеклерин ёрге чыгъарып, эки баш бармагыны тырнакъларын аяусуз бир бирине ышый, черекге батып бара эди.

«Санагъан саугъаларынгы эгечиме бер»

Халимат бла Хаулат эгизледиле. Бешжыллыкъ сабийле кюнлени биринде къоншу элде эрге чыкъгъан эгечлерине- Жаухаргъа - къонакъгъа баргандыла. Аны апсыны Къанитат сабийле юйлерине кетерге тебирегенде, аланы къучакълаганды да, Халимге былай айтханды: «Жанчыгъым, къыз сабийге саугъагъа берлик затларым кёп-

дюле: жыйрыгъым, чурукъларым, огъары жаным, төбен жаным, жаулукъларым ... Санга уа бу жол берирча затым жокъду, энди сен уллу жаш болуп келир заманнга кёп саугъа хазырларма, охому?».

-Охо, угъайым жокъду. Алай сен бусагъатда санагъан саугъаларынгы барысын да эгечиме берсенг, бек ыразы этериксе. Манга уа жукъ да керек туююлду.

Токайны кюфю

Токай келин келтирип, бир ай да озгъунчу, жууукъ ююшле киеулерин кёрюрге къонакъгъа барлыкъларын бир кюн алгъа билдирдиле. Ата бла ана къайынларынгы алларына чыгъып къалма деп Токайгъа къаты эсертдиле.

Экинчи кюн да жетди. Къушлукъ бола арбаз жангы жууукъладан толду. Ол кезиуде киеу, къачып барып, кюфге кирип букъду. Тармы болур эди, ары-бери бурула кетди да, къайын атасы бла анасы эшикден кире баргъанлай, кюф аууп кетип, Токай тюз аланы алларына төнгереп тюшдю.

Шайтанла, жууукъ болугъуз!

Жансох тауда кеси жангыз жашап эди. Бир ингрде ол, от жагъада олтуруп, гыбыт бла жау чайкъай болганды. Элде антсыз жашла аны къоркъутабыз деп, къымыжа болуп, юслерине къазан къара жагъып, шыбыртсыз эшик жанында сюелгендиле. Жансох от жарыгъында аланы эсегенди да: «Шайтанла, келигиз, жау бла гыржын ашагъыз», - деп, бир къолун жанында ушоккъа узатханды.

Басмагъа ЛУКЪМАН улу М. хазырлаганды.

Сиз билемисиз?

Сёзге айланган атла

Галифе кенчек французлу генерал Гастон Галифени аты бла байламлыды. Ол XIX ёмюрню ахырында атлы аскерчилеге тобукъларында тар, андан ёргесинде уа кенг болгъан кенчекле кийдиргенди. Артдан-артха аланы башха аскер бёлюмледе да жюрютгендиле, андан да кеч а ала эркегырыу эмда тиширыу модагъа айлангандыла.

Пеналти деген сёз а тилге футболну жорукълары жаны бла эксперт Джон Пенальтини аты бла къошулганды. Ол 1891 жылда жорукълагъа бузыкълукъ этип ойнагъанланы неда топха къолларын жетдиргенлени жууапха тартыуу амалын кёрюзгенди, алай этгенлени къабакъ эшиклерине 11 метр узакълукъдан топ уругъа кереклисин айтханды.

Адамла суйген салатны уа шефповар Люсьен Оливье жарашдырганды. XIX ёмюрню ортасында ол Москвада «Эрмитаж» ресторанны иеси болганды. Анда уа Парижде жюрютюлген ашарыкъла жарашдыргандыла.

Макинтош плащны аты да шотландиячы химик Чарльз Макинтош бла байламлыды. 1823 жылда ол резинни эриген растворун къошуп, жибимеген къумачны чыгъарыуу амалын

тапханды. Бир жол сынаула бардыра тургъанлай костюмуну женгине эриген каучукну жакъганды да, тазаларгъа унутуп къойганды. Бир къауум кюнден а женги сууда жибимегенин кёргенди. Андан сора башланганды суу тыйгъан къумачланы чыгъарыу.

Омар Хайям къуру поэт туююл эди

Омар Хайям, кесин дунягъа «Рубаилери» бла танытхандан сора да, ашарыкъланы астрологиясын ачхан уллу жангычылыгы бла да белгили этгенди. Ол биринчи болуп аш-азыкъны зодиакны белгилерине кёре жарашдырыуу амалларына юйретген китап чыгъарганды.

Омарны кеси заманында бек игиге саналгъан устазла окъутхандыла. Атаанасы ауушханларындан сора Хайям Исфахан шахаргъа кёчгенди. Кесини биринчи назмуларын анда жазганды.

Аны бла бирге уа ашарыкъланы жарашдырыгъа къадалып юйренгенди, эрттегили рецептлени жыйганды. Татыулу ашарыкъла жарашдыра билген адамны юсюнден хапарла Исфахан шахарда кенг жюрюп башлагандыла.

Солтан да эшитгенди аланы, сора Хайямны кесини къаласына чакъырганды. Андан ары жылны ичинде ол солтанны къонакъ столларын кёп тюрлю татыулу ашла бла жасап турганды,

жангыдан-жангы рецептле жарашдырганды эмда астрология ашарыкъланы таблицасын къурап, зодиакны белгилерине кёре хар ким къаллай ашны ашаргъа керек болганын кёрюзгенди. Ол иши Хайямны битен дунягъа танытханды - бююнледе окъуна аны таблицааларын шаркъ къыралланы кёбюсюнде астрологла хайырланып турадыла.

Солуу кюн къачан тохташдырылганды

Бююнлюкде дуняны къыралларыны асламысында ыйых кюн солуу кюннге саналады. Эм алгъа уа аны юсюнден 321 жылда билдиргенди. Ол жыл Римни императору Константин I, христиан динни жюрютюрге эркинлик берген биринчи къырал башчы, ыйых кюнню солуу кюн этерге кереклисин айтханды.

Ол акъылгъа тюш кёргенден сора келгенди. Император уллу сермеш боллукъ кюнню кечесинде жукълап тургъанлай Кюнню бетинде жор, анда уа хорларыгъыны юсюнден жазыула кёргенди.

Тюшю керти болуп чыкъганды, Константин сермешде хорламгъа жетгенди. Римде ыйых - ол «Кюн табагъына» табынууу кюнню болганы себепли аны намысына император ол кюнню солургъа буюрганды.

Ыйыкъларга гараскан

19 декабрьден 25 декабрьге дери

Къочхар. Къыйынлыкъларга хазыр болугъуз, суймегенлеригизни жашырын аманлыкълары сиз билмей турганыгъызлай тиймезча.

Ишеклик чыгарыкъ ишлеге къатышмазгъа кюрешигиз.

Тана. Ишчи партнёрагыгъыз бла бир биригизни ангыламазгъа боллукъсуз. Бу жаны бла андан да тереннге кетмез ючюн, даулашлы вопрослада сабырыракъ болугъуз.

Эгизле. Къылыкъ этиу, чексиз эркинлик, уллу таукеллик да сизге бла къатыгъыздагъылагъа тапсызыракъ боллукъдула.

Чюйре турсагъыз а, отха жау къуйганча этериксиз.

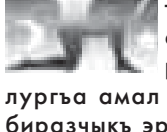
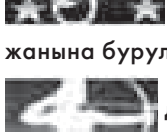
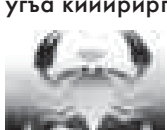
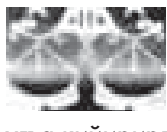
Айырычабакъ. Ыйыкъ суймеклик эм ахча бла байламлы ишлеригизде керексиз умутланы туудуругъа боллукъду. Кесигизни жубатыргъа кюрешенигиз да ырахатлыкъ келтирлик туююлду. Жууаплы ишлеригизни иги заманлагъа дери бир жанына салыгъыз.

Аслан. Шуёхларыгъызны жангы башламчылыкъларга чакъыруларына уллу ышанып да къалмагъыз. Аланы сылтаундан тапсызыракъ ишлеге тюшерге къоркъуу чыгады.

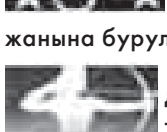
Къыз. Къарыуугъузну бла нерваларыгъызны къоратмаз ючюн ишде таматаларыгъызны бла жыл санда жууукъларыгъызны кёз тураларына тюшмезге кюрешигиз. Алай тюбешегиз а, даулашмагъыз.

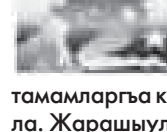
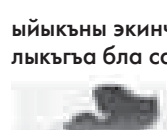
Базманла. Сизни акъылыгъызда кёп планла жаратыллыкълардыла. Алай бусагъатда аланы жашауугъа кийириге артыкъ ашыкъмагъыз.

Акъырап. Ыйыкъны ал кезиую эсигизде болмай тургъанлай кеч къалыула бла башланарыкъды. Солуу кюнлеге хар не тап жанына бурулукъду.

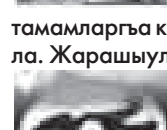
Марачу. Хар затха да угъай деп турууугъуз төгеригизде адамланы сизден кёллерин чыгъарыргъа боллукъду. Солургъа амал таба эсегиз, кесигизге биразчыкъ эркинлик беригиз, жумушларыгъызны, танышларыгъызны да бир жанында къоюп.

Текемойюз. Професионал борчларыгъыз кёп заманыгъызны эм къарыуугъузну аллыкълардыла. Жулдузланы айтыуларына кёре, ыйыкъны экинчи жарымы сизни жууаплыкъларга бла сакълыкъгъа чакъырады.

Суукъуй. Планеталаны тохташханларына кёре айтсакъ, ишигизде таматала урушугъа, ачыуланаргъа да боллукъдула. Кёпге созмай тамамларгъа керек жумушла чыгарыкъдыла. Жарашыуу болургъа кюрешигиз.

Чабакъла. Кёлюгюзно кётюрюлгенине бла ич сезимлеригизге артыкъ ышанмагъыз. Ыйыкъ къыйныракъ боллукъду. Иги затланы юслеринден сагъышларыгъыз. Руть артында олтура эсегиз, бу кюнледе артыкъ сакълыкъ изленеди.

Этимпидик

Тукъум тамгаланы устасы

Ыйых кюн жюн базаргъа барыргъа тюздю. Башындан аягына дери айланып чыкъдым. Таулу тиширыула эшген чындайлагъа, жаулыклагъа, келекелегъа къарасанг, ала асыры ариуладан, кесинги жомакгъа тюзген сунаса. Аладан сора да, ийленген терилеге, фабрикалада чыгъарылган юс кийимлеге, илляулагъа дери да кеп зат барды.

Дагыда бир затха эс бурдум. Базарны баш жанында тиширыу рамкалагъа салынган белги суратла сата турады. Аны бла хапарлашдыкъ. Ол Деуаланы Зайнафды. Къырк беш жылны Нальчикни 20-чы эм 2-чи номерли школларында устаз болуп ишлегенди. Гитче классланы сабийлерин окъутханды. Андан сора да, кружокла бардыргъанды сабийлени тигерге юйретгенди.

Бююнлюкде уа пенсиядады. Ишлерге юйренген адам бош туралмайды. Тукъум белгиле этип сатады. Гитче

туймелеге ушагъан жылтырауукъ ташчыкъланы алып, къатапа къумачха бир белги формада тизип, жабышдыра.

Адамла тукъум тамгаларын сюйюп аладыла, бир бирлерине саугъа да этедиле. Стол юсюнде салып тутарча, къабыргъагъа тагъарчалары да бардыла. Зайнаф аланы заказлагъа кере да ишлейди. Бирлерин уллуракъ, бирсилерин гитчереке этеди. Метрден уллулары да бардыла.

Быйыл Чирик кел тийресинде къарачай, малкъар къол усталаны фестиваллары болгъан эди. Зайнаф ишин ары элтген эди. Анда кергенле да бек махтагъандыла. Кеп заказла да этгендиле.

Рамкалары да бек ариуладыла. Агъачдан, пластикден этилгенлери да бардыла. Мияла ичинде, къатапа юсюнде жылтырауукъ ташла узакъдан окъуна ариу керюнедиле. Хар бири кесича энчи.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

Алгышпау

Муратларынга жет!

Байтуугъанланы Исмайылны туугъан кюню бла таза жюрекден алгышлайбыз!

Насыплы бол, Аллах атангдан, анангдан айырмасын! Тутхан ишинде махтаулу бол, жашау жолунг тарлыкъ этмесин, жулдузунг жарыкъ жансын! Болумунг бла, факхунг бла миллетинге, жеринге болушурча бол, этген муратларынга жет!

Жууукълары, тенглери.

СПОРТ

Жаш каратечилерибизде - алтын эм доммакъ майдалла

Ригада джесуй каратеден Евразияны биринчилиги бардырылгъанды. Анга бизни республикадан Россейни жыйымдыкъ командасыны санында Жарашуулары Алихан бла Абдул Мунир Ахмад къатышхандыла.

Алихан битеу да беш сермеш бардыргъанды эмда аланы барысында да айырмалы эсеп бла хорлагъанды. Алтын майдалны алгъан сора да, ол турнирни эм иги техникасы болгъан спортчусуна саналгъанды.

Абдул Мунир а «доммакъны» къытханды. Аны ауурлукъ категориясында биринчи жер ючюн дуняны, Японияны чемпиону бла Россейни чемпиону сермеше эдиле. Алай эсе да, жерлешибиз призёрланы санына кирир ючюн, къарыуун, усталыгын да аямагъанды. Жашланы тренерле Мурат Сабанчиев бла Шахмурзаланы

Шахмурза юйретедиле.

Бу эриши бардырылып башлагъанлы аз заман этгенди. Болсада анга онкок къыралдан 150 спортчу келгендиле. Битеукоманда зачетда биринчи жерни

ригачыла, экинчини - россейлиле, ючюнчюню даниячыла алгъандыла. Белорусла бла японлула тертюнчю эм бешинчи жерлеге чыкъгъандыла.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфийа.

Билдирю

Пачев орам эки кюннге жабыллыкды

Тапландырыу ишле бардырылгъанлары бла байламлы 19 декабрьде эрттенликде 7 сагатдан 20 декабрьде ингриде 21 сагатха дери Пачев орамда - Ахохов орамдан Толстой орамгъа дери кесегинде - машина бла барыргъа эркин этиллик туйюлдо.

Пассажир транспортну низамы да торлендириледи:

- 10-чу номерли маршрут Пачев орамдан Ахохов-Киров орамла бла чыгып, андан ары маршруту бла барлыкды;

- 11-чи номерли маршрут Пачев орамдан Ахохов-Ленин проспект-Ногмов орамла бла чыгып, андан ары маршруту бла барлыкды;

- 17-чи эм 20-чи номерли маршрутла Пачев орамдан Ахохов-Ленин проспект-Ногмов орамла бла барып, Пачев орамгъа чыгып, андан ары кеси маршрутлары бла барлыкдыла;

- 14-чу номерли маршрут Пачев орамдан Ахохов-Киров-Толстой орамла бла чыгып, андан ары маршруту бла барлыкды;

- 18-чи номерли маршрут Пачев орамдан Ахохов-Ленин проспект-Толстой орам бла чыгып, андан ары маршруту бла барлыкды;

- 23-чу номерли маршрут Пачев орамдан Ахохов-Ленин проспект бла чыгып, андан ары маршруту бла барлыкды;

- 25-чи номерли маршрут Мальбахов орамдан Осетинский-Ахохов-Киров орамла бла чыгып, андан ары маршруту бла барлыкды.

Саулукъ

Тырнакълагъа къарап, аурууну сезерге

Адамны санында хар заты да бир бири бла байламлыды: териси, чачы, кезлери, тырнакълары да. Саулукълу инсаны зыбыр чачы неда бетинде териси габу болургъа амалы жокъду. Адамны эсенлигине аны тырнакъларына къарап багъа да бичиледи. Къытайда анга кере бакъгъан илму окъуна барды. Ол къышакъ халда бардырылады. Болсада аны хайыры бла аурууну алгъадан окъуна билдирге боллукъду.

Къытайлыла айтханнга кере, адамны къолу, ол санда бармакълары да, саныны хар бир чархы бла байламлыдыла. Тырнакълагъа къарап, бусагъатда отуз аурууну тинтирге болады. Ол къачан тийгенин окъуна да.

Сез ючюн, тырнакъны тюрсюнлюгю тюрленген эсе, адам бир айгъа жууукъ аурууду, алай аны халы бузулгъан эсе уа, саусуз иги кесек заманны къыйналады. Диабетлери болгъан сабийлени 60 процентинде аланы формалары уа бирчадыла.

Саргылдым эселе, ол иги туйюлдо. Сакъ болугъуз, сизде грибок инфекция къоркъуу барды. Жашилдимле уа бактериялы инфекция кирип ирин къайнай башлагъанданды. Ол заманда ала аз-маз ийис да этедиле. Ол халда адам жылла

бла къыйналмай жашаргъа боллукъду. Алай игиси - заманында врача керюнеседи.

Андан сора да, жашилдим тырнакъла кандидозну (молочница) билдиредиле. Кёбюсюнде къаралдым тырнакъла тютюн ичгенледедиле. Ол никотинни хатасынданды. Акъсылдым тамгъала бар эселе, ол шарт асламысында къанда белокну азлыгын кергюзтеди.

Алай аны бек аманы уа буйреклени тийишли ишлемегенлерин ачыкълагъаны да боллукъду. Акъсылдым тамгъа бармакълары аурутхандан сора да чыгъады. Тырнакъланы юсю зыбыр эсе, бютюнда жаш адамда, ол шарт адамны ичи ауругъанын неда В къауумдан витамин жетмегенин кергюзтеди. Аны тюзюн жангыз врач айталлыкды.

Алада акъсылдым неда саргылдым тамгъала бар эселе, ол бир тюрлю хата жетдиргенден туйюл эсе, псориазны къозгъалгъаныны белгисиди. Тырнакъны бир жартысы къара, башхасы уа моргулдум болса, ол бармагыгъызыны эздиргенден туйюл эсе, буйреклеригиз ауруйдула. Кёксюлдюм тюрсюнлюле саусуз кеп заманны ичинде тетрациклин къауумдан дарманла ичсе да болады.

Интернетден.

Учредительле: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительствоу

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ЖАНГОРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары)
ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редакторну орунбасары)
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь)
ТИКАЛАНЫ Фатима
(жамауат-политика жашау бёлюмню таматасы)

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркиндиклерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 1994 жылда 14-июньда регистрация этилгенди.

Регистрация номер —Н—0066. Индекс - 51532

Газетни басмагъа КъМР-ни Басма эмда асламлы коммуникацияла жаны бла къырал комитетини компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Тетраграф" ООО-ну типографиясында басмаланганды. Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

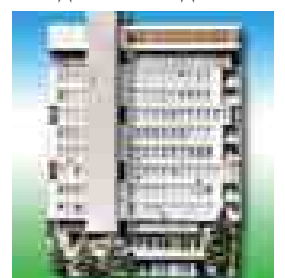
Номерге графикге кере 19.00 сагатда къол салынады. 20.00 сагатда къол салынганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:

Тикаланы Фатима - дежурный редактор; Кетенчиланы Зульфийа - жууаплы секретарьны орунбасары; Бийчеккуланы Жаннета - (1, 2, 3, 6-чы бетле), Зезаланы Лида - (4, 5, 7, 8-чы бетле) - корректорла.

Тиражы 2100 экз. Заказ № 2121 Багъасы 10 сомду

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5

электронный почтасы: elbor_50@mail.ru